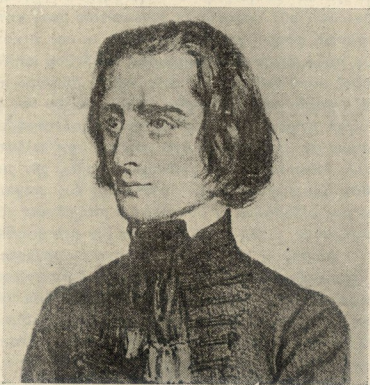

M. - D. CALVOCORESSI

ΦΡΑΝΤΣ ΛΙΣΤ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΣΠΥΡΟΥ ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

"ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ."
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΦΡΑΝΤΣ ΛΙΣΤ

Ὁ Φράντς Λίστ γεννήθηκε στὸ Ράιντιγκ, κοντὰ στὸ Ἐντενμπουργκ, στὶς 22 Ὀκτωβρίου τοῦ 1811, χρονιά τοῦ κομήτη. Ὁ πατέρας του Ἄνταμ Λίστ, ἦταν Οὐγγρος κι ἡ μητέρα του Ἄννα, Αὐστριακὴ. Ὁ Ἄνταμ Λίστ ἦταν γραμματικὸς τοῦ πρίγκηπα Νικόλαου Ἑστερχάζυ. Ὁ πρίγκηπας αὐτός, καθὼς ξέρουμε, ἦταν ἕνας φωτισμένος προστότης τῆς μουσικῆς τέχνης κι εἶχε κοντὰ του γι' ἀρχιμουσικὸ τὸν Ἰωσήφ Χάϋντν. Ἔτσι ὁ Ἄνταμ Λίστ, ποῦ ἦταν προικισμένος ἀπὸ τὴ φύση μὲ μεγάλη κλίση στὴ μουσικὴ, βρῆκε, στὸ περιβάλλον ὅπου ζοῦσε, πολλὲς εὐκαιρίες γιὰ νὰ ἱκανοποιεῖ αὐτὴ του τὴν κλίση. Ἐμαθε νὰ παίζει βιολοντσέλο, πιάνο, φλάουτο καὶ συχνὰ λάβαινε μέρος στὶς συναυλίες ποῦ δινόταν στὸ παλάτι τοῦ πρίγκηπα. Μὰ οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς τὸν ἐμπόδισαν ν' ἀφοσιωθεῖ ὀλοκληρωτικὰ στὴν τέχνη, γιὰ τὴν ὁποία ἐνιωθε πραγματικὸ πάθος. Ὅλη του λοιπὸν τὴν ἀγάπη κι ὅλη του τὴ φιλοδοξία γιὰ τὴ μουσικὴ τίς μεταβίβασε στὸ γιό του, ποῦ ἔτσι, μόλις γεννήθηκε, βρέθηκε προορισμένος νὰ σταδιοδρομήσει σὰ μουσικὸς.

Τὰ πρῶτα παιδικὰ χρόνια τοῦ Φράντς πέρασαν ἀνάμεσα σὲ εἰρηνικὰ καὶ ποιητικὰ τοπεῖα καὶ σὲ μιὰ ἐξαιρετικὰ καλλιτεχνικὴ ἀτμόσφαιρα. Ὅταν ἔγινε ἕξη χρονῶν, τὸ παιδί πῆρε ἀπὸ τὸν πατέρα του τὰ πρῶτα μαθήματα πιάνου κι ἀμέσως ἐνίωσε δυνατὸ πάθος γι' αὐτὴ τὴν ἀχάριστη δουλειά. Ἐμαθε ὀλομόναχο νὰ γεμίζει μὲ νότες ὀλόκληρες σελίδες χαρτιοῦ τῆς μουσικῆς, πρὶν ἀκόμη μάθει νὰ γράφει τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

Γιὰ ὅ,τι ἀφοροῦσε τὴ μουσικὴ, ἔδειξε μιὰ ὑπερβολικὴ εὐαισθησία, ποῦ ἀνησυχοῦσε τὸν πατέρα του μὰ ποῦ ἦταν ἀδύ-

νατο νά μετριάσει. Έμαθε σέ άφανισσια σύντομο διάστημα νά διαβάξει μουσική καί ν' σύνοχεδιάζει καί ύπόταξε όλες τις δυσκολίες της τεχνικής τόσο πολύ, ώστε σ' ήλικία έννέα έτών, κατάφερε νά παρουσιαστεί στό κοινό. Τό κοντσέρτο, πού μ' αυτό ό νεαρός Λιστ έγκαινίασε την κορριέρα του σαν βιρτουόζος, έγινε στο Έντενμπουργκ, καί, λεπιομέρεια άξιοσημείωτη, οί εισπράξεις αύτιού τοϋ κοντσέρτου δόθηκαν σ' ένα νέο μουσικό, φτωχό καί τυφλό. Έτσι ό Λιστ άρχισε τη σταδιοδρομία του μέ μιá από τις τόσες όγθοεργίες πού γεμίζουν τη ζωή του. Έκείνη την ήμέρα ό Λιστ έπαιξε τό κοντσέρτο σέ μι ύφηση τοϋ Ρίης κι' ύστερα έπιδόθηκε σ' έναν αύτοσχεδιασμό, πού προκάλεσε την έκπληξη καί τόν ένθουσιασμό τοϋ άκροατηρίου.

Ύστερα από λίγον καιρό χειροκροτήθηκε στό "Αϊζενσταντ, μετά στό Πρεσβούργο καί παντοϋ κατέπλησσε τό κοινό όχι μονάχα μέ την άπερίοριστη τεχνική του, αλλά καί μέ την πρωτοτυπία τοϋ παιξίματός του καί μέ τη βαθύτατη κολλιτεχνική του πίστη, πού διαπιστωνόταν σ' αύτό του τό παίξιμο. Θεωροϋσαν τόσο ξεχωριστά ένδιαφέροντα αύτόν τό νεαρό κολλιτέχνη, ώστε μερικοί άρχοντες ένώθηκαν για νά τοϋ έξασφαλίσουν, για έξη χρόνια, μιá έτήσια ύποτροφία πού τοϋ επέτρέψε νά τελειώσει τις μουσικές του σπουδές.

Ό "Ανταμ Λιστ σκέφτηκε άρχικά νά προτιμήσει για δάσκαλο τοϋ γιοϋ του τόν Χοϋμελ. Αύτός όμως ζήτησε για τά μαθήματά του μιá τόσο ύπερβολική τιμή, ώστε ό πατέρας Λιστ άναγκάστηκε νά αναθέσει στόν Κόρλ Κζέρνου καί στόν Ίταλό συνθέτη Άντώνιο Σαλιέρι την τιμή νά διδάξουν στόν νεαρό Φράντς τό πιάνο καί τη θεωρία της μουσικής.

Για νά σπουδάσει μ' αύτούς τούς δασκάλους ό Λιστ έμεινε κοντά δυό χρόνια στη Βιέννη.

Ό Κζέρνου, μαθητής τοϋ Μπετόβεν κι' ένας από τούς σπάνιους πιανίστες, πού, εκείνη την έποχή, έπαιζαν τις μεγάλες συνθέσεις τοϋ δασκάλου, ήταν σίγουρα άξιος ν' άλλάξει τη διαπαιδαγώγηση ένός τέτοιου ταλέντου. Στην άρχή δίστασε πολύ

πρὶν δεχτεῖ τὸν καινούριο του μαθητὴ, μόλις ὅμως ἄκουσε τὸ Φράντς νὰ παίξει, συγκατατέθηκε νὰ τοῦ δώσει μοθήματα μὲ πολὺ συγκαταβατικὰ δίδακτρα· κι' ὕστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ ἐνδιαφέρθηκε τόσο πολὺ γι' αὐτὸ τὸ παιδί, ὥστε δὲ θέλησε νὰ δεχτεῖ, ἀπ' αὐτὸ καμιὰ ἀμοιβή. Ὑπέβαλε λοιπὸν τὸ Φράντς σὲ μιὰ μεθαδικὴ καὶ σχολαστικὴ πειθαρχία, πολὺ τυραννικὴ γιὰ τὸ ἀνυπόταχτο πνεῦμα του, μὰ ἐξαιρετικὰ ὠφέλιμη γιὰ τὴν τέλεια τεχνικὴ του κατάρτιση.

Σύγκαιρα ὁ Σαλιέρι ἔδινε στὸ νεαρὸ Φράντς μιὰ ἐξίσου αὐστηρὴ διδασκαλία τῆς μουσικῆς θεωρίας· τοῦ μάθαινε νὰ διαβάζει παρτιτούρες, ν' ἀναλύει μουσικὰ ἔργα καὶ νὰ γράφει χωρὶς λάθη. Ἔτσι ὁ Λιστ ἀπόχτησε πολὺ σύντομα μιὰ ἐντελῶς ξεχωριστὴ ἱκανότητα στὴν ἀνάγνωση παρτιτούρας ὀρχήστρας καὶ σὲ λίγο ἔμαθε νὰ παίξει ἐκ πρώτης ὄψεως στὸ πιάνο διαβάζοντας ἀπὸ τέτοιες παρτιτούρες. Γνώρισε ἐπίσης, χάρις στὸ Σαλιέρι, τὰ μεγάλα ἔργα ὀρχήστρας τοῦ Μπετόβεν, πού τοῦ ἔκαμαν βαθειὰ ἐντύπωση.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χειμῶνα 1822—1823, ὁ Φράντς ἔπαιξε πολλὰς φορές μπροστὰ σιὸ Βιενέζικο μουσικὸ κοινὸ κι' εἶχε τὴν ἴδια θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία πού γνώρισε στὶς πόλεις ὅπου εἶχε πρωτοπαίξει. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δέχτηκε τὴν πιὸ μεγάλη καθιέρωση πού μπορούσε νὰ ὀνειρευτεῖ ἓνας καλλιτέχνης: ὁ Μπετόβεν, ὕστερα ἀπὸ ἐπίμονες παρακλήσεις, δέχτηκε, ὄχι χωρὶς δυσκολία, νὰ πάει ν' ἀκούσει τὸ νεαρὸ δεξιότηνη. Ὅταν λοιπὸν τὸν ἄκουσε, ἐνθουσιάστηκε τόσο πολὺ, ὥστε μόλις ὁ Λιστ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ πιάνο, ὁ μεγάλος δάσκαλος πῆρε τὸ νεαρὸ καλλιτέχνη στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν φίλησε.

Μετὰ τὴ Βιέννη, τὸ Παρίσι τράβηξε τὸν Ἄνταμ Λιστ καὶ τὸ γιό του πού ἔλπιζε πὼς θὰ γινόταν δεχτὸς στὸ Κονσερβατουὰρ σὰ μαθητὴς. Μὰ, παρ' ὅλο πού ἡ φήμη τοῦ νεαροῦ πιανίστα εἶχε φτάσει πρὶν ἀπ' αὐτὸν στὴ Γαλλικὴ πρωτεύουσα—καὶ πού ἡ φήμη αὐτὴ εἶχε μεγαλώσει ἀκόμη πιὸ πολὺ χάρις στὶς ἐπιτυχίες του στὰ κοντσέρτα πού ἔδωσε, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ του, στὸ Στρασβοῦργο καὶ στὸ Μόναχο-προ-

σέκρουσε σ' έναν αλύγιστο κανονισμό: «Κανέννας ξένος δὲ γίνεται δεχτὸς στὸ Κονσερβατουόρ» δῆλωσε σοβαρά-σοβαρά ὁ Ἴταλὸς Κερούμπι, πού ἦταν τότε διευθυντὴς αὐτοῦ τοῦ μουσικοῦ ἰδρύματος.

Ἡ ἀπογοήτευση αὐτὴ στάθηκε πολὺ σκληρῆ γιὰ τὸ νεαρὸ καλλιτέχνη. Πάντως, ὁ Λιστ ἔμεινε λίγον καιρὸ στὸ Παρίσι, ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1823 ὡς τὸ Μάη τοῦ 1824. Ἐκεῖ πήρε μαθήματα ἀπὸ τὸν Πάερ κι ἔπαιξε στὰ πιὸ ἀριστοκρατικὰ σαλόνια, ὅπως στὸ σαλόνι τῆς δούκισσας νιὲ Μπερὺ καὶ τοῦ δούκα τῆς Ὀρλεάνης. «Ὁ μικρὸς Λιτς», ὅπως τὸν ὀνόμαζαν, ἔγινε γρήγορα διάσημος, ὄχι μονάχα στὰ κοσμικὰ σαλόνια ἀλλὰ κι ἀνάμεσα στοὺς καλλιτέχνες. Ὅταν ἔπαιξε γιὰ πρώτη φορά μπροστὰ στὸ παρισινὸ κοινὸ (τὸ Μάρτη τοῦ 1824 στὸ Ἴταλικὸ Θέατρο), ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ἀκροατηρίου δὲν εἶχε ὄρια. «Ὁ νεαρὸς Λιστ, ἔγραφε ὁ ἀνταποκριτὴς μιᾶς μουσικῆς ἐφημερίδας τῆς Βιέννης, δὲν εἶναι καθόλου ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ θαύματα πού τὰ γυμνάζουν δίνοντάς τους ζαχαρωτὰ ἢ βάζοντάς τα νηστεία. Εἶναι πραγματικὸς καλλιτέχνης· καὶ τί καλλιτέχνης!... Ρίχνεται αὐθόρμητα στὸ κλαβιὲ καὶ φαίνεται πὼς τὸν ἐκπλήττουν τὰ χειροκροτήματα. Εἶναι ἀκατανόητο τὸ πὼς μὲ τὰ δέκα δαχτυλάκια του μπορεῖ νὰ ἐκτελεῖ τὰ πιὸ πολὺπλοκα δεξιοτεχνικὰ μέρη καὶ νὰ χτυπάει τὰ πιὸ πλούσια ἀκόρντα. Ὁ αὐτοσχεδιασμὸς εἶναι γι' αὐτὸν παιχνιδάκι.» Ὁ Λιστ γνώρισε ἐκείνη τὴ βραδυὰ μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ λαμπρὲς ἐπιτυχίες τῆς σταδιοδρομίας του: ἔπαιξε ἓνα σόλο μὲ τέτοιον τρόπο, πού οἱ μουσικοὶ τῆς ὀρχήστρας ἀφοσιωμένοι στὸ νὰ παρακολουθοῦν τὸ καταπληχτικὸ παίξιμό του, ξέχασαν νὰ κάμουν ἐγκαίρως τὴν ὀρχηστρική ἐπανάληψη!

Μὰ αὐτὲς οἱ ἐπιτυχίες του σὰ δεξιοτέχνη δὲν τοῦ ἀρκοῦσαν· εἶχε τὴ φιλοδοξία νὰ διαπρέψει καὶ σὰν βιρτουόζος. Μὲ τὸν πλοῦτο τῆς Ἰδιοφυΐας του, μὲ τοὺς αὐτοσχεδιασμούς του, μὲ μερικὰ δοκίμια πού εἶχε γράψει στὴ Βιέννη καὶ πού γι' αὐτὰ ὁ Σαλιέρι ἐξεδῆλωσε τὴν ἀπόλυτη ἱκανοποίησή του, εἶχε ἦδη φανερώσει ἓνα τόσο πρώιμο ταλέντο γιὰ τὴ σύνθεση, ὥστε δὲν

ξαφνιάστηκαν πολύ όσοι διάβασαν στις έφημερίδες τὸ νέο πῶς «ὁ νεαρός Οὐγκρος Φράντς Λίστ λογαριάζει νὰ συνθέσει μιὰ ὄπερα. Πολλοὶ δραματικοὶ ποιητὲς φιλοδοξοῦν ἀπὸ τώρα νὰ συμμεριστοῦν τὸ θρίαμβο ποὺ περιμένει τὸ νεαρὸ συνθέτη.» Ὁ Λίστ διάλεξε ἕνα μονόπραχτο λιμπρέτο ποὺ τὸ ἔγραψε ὁ Τεωλὸν κι εἶχε τίτλο **Ντὸν Σάνς ἢ τὸ παλάτι τοῦ Ἐρωτα**.

Στὸ μεταξύ φεύγει γιὰ τὸ Λονδίνο, ὅπου παίζει, θριαμβεύει καὶ γράφει τὴ μουσικὴ τοῦ ἔργου του. Μετά, ξαναγυρίζει στὸ Παρίσι· ἀπὸ κεῖ ταξιδεύει στὴ μεσημβρινὴ Γαλλία κι ἐπιστρέφει στὴν Ἀγγλία στὰ 1825. Θὰ τὸν ξαναβροῦμε στὸ Παρίσι τὸ φθινόπωρο τῆς ἴδιας χρονιάς γιομάτο καινούριες ἐπιτυχίες. Στὶς 17 τοῦ Ὀχτώβρη ὁ **Ντὸν Σάνς** παίχτηκε στὴν Ὀπερα· ὁ τενόρος Νουρί τραγούδησε τὸν κύριο ρόλο. Τὸ ἔργο ἄρεσε καὶ παίχτηκε τρεῖς φορές. Παρ' ὅλες τῆς ἀναπόφευκτες ἀδυναμίες της, ἡ ὄπερα αὐτὴ παραμένει ἕνα τρανὸ δεῖγμα τῆς καταπληκτικῆς πρωϊμότητος τοῦ παιδιοῦ ποὺ τὴν ἔγραψε.

Διασώθηκαν ἐπίσης κι ἄλλες συνθέσεις τοῦ Λίστ, ποὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἴδια ἐποχὴ: ἕνα *Impromptu* γιὰ πιάνο (1834), ἕνα *Allegro di bravura* (1825) καὶ μερικὲς *Etudes* σὲ δώδεκα ἀσκήσεις. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα δείχνουν ἀπὸ τώρα μιὰ βαθειὰ γνώση τῆς τεχνικῆς καὶ τοῦ στυλ τοῦ πιάνου.

Οἱ δυὸ ἐπόμενες χρονιὲς ἦταν γεμάτες γεγονότα: ὁ Λίστ ταξίδεψε στὴ Γαλλία, ξαναπῆγε στὸ Παρίσι, ὅπου ὁ Ράιχα τοῦ ἔδωσε μαθήματα κοντραπούντου, κι ἀπὸ κεῖ πῆγε στὴν Ἑλβετία καὶ μετὰ ξανά στὴν Ἀγγλία, τρέχοντας ἀπὸ θρίαμβο σὲ θρίαμβο καὶ τελειοποιούμενος ἀδιάκοπα. Μὰ ἡ ὑγεία τοῦ πατέρα του ὄλο καὶ χειρότερη, ἔτσι μιὰ θλίψη ἀνακατεῦσταν σιγὰ - σιγὰ μὲ τὴ χαρούμενη ξεγνοιασιά τοῦ νεαροῦ Φράντς. Ἀπὸ τότε μάλιστα ἄρχισαν νὰ ἐδραϊνούνται μέσα του οἱ μυστικιστικὲς ἰδέες ποὺ εἶχε ἀπ' ὅταν ἦταν μικρὸ παιδάκι καὶ ποὺ δὲ θὰ τὸν παρατοῦσαν ποτὲ πιά.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του (τὸν Αὐγούστο τοῦ 1827 στὸ Μπουλόνη - οὐρ - Μέρ), ξαναγύρισε στὸ Παρίσι, ὅπου ἔμεινε κάμποσο καιρὸ, μᾶλλον ἀποτραβηγμένος ἀπὸ τὸν κόσμο

καί δίνοντας μαθήματα για νά κερδίζει τή ζωή του. "Ενας ά-
τυχος έρωτάς του έγινε άφορμή ν' άρρωστήσει βαρεία. Σά βιρ-
τουόζος έκαμε λίγες έμφανίσεις, έπαιξε όμως πολλές φορές έργα
Μπετόβεν, πού ήταν έλάχιστα γνωστά εκείνη τήν έποχή στο Πα-
ρισινό κοινό. Έδωσε μάλιστα στο Κονσερβατουάρ, τό Νοέμβρη
του 1828, σέ πρώτη άκρόαση, για τό Παρίσι, τό κοντσέρτο για
πιάνο σέ **μὶ ὕψηση**.

Κάποτε κυκλοφόρησε ή φήμη πώς πέθανε κι έτσι ένιωσε
τήν εύχαρίστηση νά διαβάσει σέ μερικά φύλλα, τόν έπική-
δειό του.

"Εκείνη τήν περίοδο δέν άκούεται σχεδόν καθόλου τόν ά-
πορροφούν οι μελέτες του, ζει άπομονωμένος και, όπως πολλοί
σύγχρονοί του, τόν έχει κυριέψει ή άρρώστια του ρομαντι-
σμοῦ. Οι ταραχές του 'Ιουλίου έρχονται πάνω στην ώρα για νά
ταράξουν τή νάρκη του νεαροῦ Λιστ, πού, γεμάτος ένθουσιασμό
για τό καινούριο ρεύμα πού μούγκριζε γύρωθέ του, ρίχνει στο
πεντάγραμμο τό σχέδιο μιās 'Επαναστατικῆς Συμφωνίας. «Τό
κανόνι τόν γιάτρεψε», συνήθιζε νά λέει, μιλώντας για τό γιό
της, ή Κυρία Λιστ.

"Υστερα άπ' αύτήν τή σύντομη άναταραχή, ό Λιστ έζησε
ανάμεσα στους πιό διαλεχτούς καλλιτεχνικούς κύκλους του
Παρισιοῦ, και, στή συντροφιά τών ζωγράφων, τών μυθιστορη-
ματογράφων, τών ποιητῶν και τών φιλοσόφων, μπόρεσε νά νιώ-
σει όλες τίς έλλείψεις τής έγκυκλοπαιδικῆς του μόρφωσης."Ετσι
ρίχτηκε στή δουλειά με ζήλο, διαβάζοντας, σκεφτόμενος και
μαθαίνοντας. Σέ λίγο άσπάζεται τά άγιοσιμωνιακά δόγματα.
"Η έμφάνιση του Παγκανίνι, στα 1831, έδωσε έναν προσανατο-
λισμό πιό ταιριαχτό στις άνάγκες τής καλλιτεχνικῆς του εξέ-
λιξης. Γιατί ή μεγαλοφυής έρμηνεία του μεγάλου αυτού βιο-
λονίστα έκαμε τόση έντύπωση στο Λιστ, ώστε ένιωσε τήν ά-
νάγκη νά πετύχει στο πιάνο τήν ίδια τελειότητα πού είχε πε-
τύχει ό Παγκανίνι στο βιολί. Γι' αυτό άφοσιώθηκε ξανά με
ζήλο στή μελέτη του πιάνου. Σύγκαира, σχεδίασε τίς διασκευές
για πιάνο τών είκοσιτεσσάρων Caprices για βιολί του Παγκα-
νίνι, πού τά δημοσίευσε πολύ άργότερα, στα 1839, και πού μ'
αυτά πλουτίζει τόσο θαυμάσια τήν τεχνική του κλαβί